

**НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ БЕОГРАДСКЕ БАНКАРСKE
АКАДЕМИЈЕ-ФАКУЛТЕТА ЗА БАНКАРСТВО, ОСИГУРАЊЕ И
ФИНАСИЈЕ**

И

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УНИОН У БЕОГРАДУ

У складу са чланом 37. Статута Универзитета Унион, одлуком Наставно-научног већа Београдске банкарске академије – Факултета за банкарство, осигурање и финансије (бр. 201 од 9.4.2015. године) и одлуком Сената Универзитета Унион (бр. А196-01/15 од 7.5.2015. године), именовали смо за чланове Комисије за писање извештаја о оцени урађене докторске дисертације кандидата **мр Слободана Радоњића**, под називом: „Укључивање нелегално стечене имовине у легалне токове и њен утицај на економски развој и прерасподелу друштвеног богатства“. С тим у вези подносимо следећи:

ИЗВЕШТАЈ

О ОЦЕНИ УРАЂЕНЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Слободан Радоњић је рођен 12.01.1957. године у Београду. Основну и средњу школу је завршио у Аранђеловцу. Дипломирао је на Правном факултету у Београду 1982. године. Правосудни испит је положио 1991. године. Магистарске студије је уписао 2005. године, а предвиђене испите положио 2009. године са просечном оценом 9,14 на Факултету за менаџмент у Зајечару. Магистарски рад под називом: **“Менаџмент и организација малих предузећа”**, успешно је одбранио на истом факултету 2010. године. Током 2009. године био је ангажован као предавач од стране Републичког јавног тужилаштва на семинарима који су се одржавали на тему „Борбе против организованог криминала“.

Од 1984. године радио је у државним институцијама (Министарство унутрашњих послова, Министарство пољопривреде и водопривреде Републике Србије). Од 1995. године ради у Министарству финансија Републике Србије и то у Директорату Републичке

управе јавних прихода, Пореској управи и Пореској полицији. Сада ради као стручни консултант у сектору за едукацију и образовање Пореске управе Републике Србије.

Кандидат је аутор једног броја радова из области пореских прописа и регулативе контроле финансијских токова, као и радова који су презентовани на конференцијама и семинарима, од којих наводимо следеће:

Слободан Радоњић, *Анализа пореских превара у области ПДВ-а*, рад је презентован на стручном семинару о пореским и имовинским истрагама одржаном у Београду од 16. до 20. новембра 2009. године у организацији OSCE.

Слободан Радоњић, *Евиденције и доказна средства у Пореској управи у предметима финансијског криминала*, рад је презентован на стручном семинару Прикупљање и анализа доказа у предметима финансијског, привреденог криминала и корупције" одржаном на Златибору 15. и 16. октобра 2009. године, у организацији Републичког јавног тужилаштва и Министарства правде SAD/RLA канцеларија у Београду.

Био је учесник научно стручне конференције Корупција и прање новца одржане у Сарајеву 9. и 10. октобра 2009. године.

Учествовао је у припреми, организацији и као предавач у серији семинара за обуку пореских службеника у Новом Саду, Нишу и Крагујевцу од 11. до 27. октобра 2009. године на тему *Спречавање прања новца* у организацији са USAID-ом, Управом за спречавање прања новца и Савезом рачуновођа и ревизора Србије.

Учесник стручног саветовања Спречавања прања новца и финансирање тероризма у организацији UNY INTERNATIONAL 2011. године у Варшави.

Учесник семинара са темом Спречавање прања новца у контексту компилајнса, одржаном у Београду од 9. до 11. маја 2011. године у организацији Удружења банака Србије.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Предмет истраживања ове докторске дисертације су појавни облици и законитости нелегалног стицања богатства исказаног посебно у новчаном, односно финансијском облику и капиталу, те механизми њихове легализације, као и настајања законске регулативе која се бави спречавањем прања новца. Предмет истраживања представља истраживачки изазов за економску и правну науку. Предмет истраживања је мултидисциплинаран. У зависности од стабилности и облика економских система историјски су настајали и развијали се различити модели „прања новца“, његове легализације и развоја законске регулативе као институционалних облика спречавања тих процеса. Прање новца суштински значи претварање нелегално стеченог богатства и новца у легалне токове. Процес претварања нелегалног богатства у легално богатство, има за циљ да новчана и друга нелегално стечена материјална средства након „прања“ добијају легално „порекло“. Дакле, ради се о укључивању нелегалног, на криминалан

начин стеченог новца, у легалне економске токове и добијање обележја легалних пословних активности. Различит је дијапазон облика криминалних активности који за последицу имају стицање богатства које се потом, више или мање, успешно пласира у легалне економске токове. У раду су анализирани и истражени историјски аспекти и теоријска антиципација модела креирања нелегалних активности које за последицу имају кумулирање новчаног богатства које тражи путеве легализације. Градација криминалних активности се креће од бављења забрањеним економским активностима као што су трговина опијатима, нелегална трговина оружјем, трговина белим робљем, проституција, нелегална трговина акцизним робама, организирање илегалних игара на срећу, клађење, зеленашко позајмљивање капитала, финансијске операције које се обављају изван официјелних финансијских токова, плаћање наводне заштите криминалцима, односно изнуда или рекетирање, ратно профитерство, и сл.

По својој градацији, иако спада у нелегалне активности, посебно је у последњим деценијама XX века развијен систем криминалних активности „ниског интензитета“ који се сврстава у прање новца. Ради се о стицању богатства из легалних токова капитала и легалног пословања, а који има за последицу гомилање неопорезованог богатства. Дакле, ради се о избегавању плаћања пореза које за последицу има стицање нелегалног капитала (законита и незаконита евазија пореза), који потом тражи легализацију како у депозитима у банкама и пореским рајевима, тако у и куповини луксузних роба, уметничких вредности или других добара, или улагање кроз докапитализацију или куповину предузећа у процесу приватизације.

Посебан аспект „прања новца“ односи се на раширене токове „сиве економије“ који по свом појединачном интензитету спадају у гранична подручја пословања између легалног и нелегалног, али који по укупном квантуму чине значајан део БДП, нарочито у неразвијеним, средње развијеним и посебно у земљама у транзицији.

Корупција представља посебно поље активности које се одвија на релацији између носиоца политичке, државне или управљачке моћи на једној страни, и интересима лица повезаних са њима, са циљем стицања нелегалног капитала, односно богатства. Новчани капитал стечен посредством коруптивних радњи, односно његови делови као екстрапрофит добијен из „положајне ренте“ има императивну потребу да се укључи у легалне економске токове.

Транзициони процеси преласка из социјалистичког друштвено - економског система заснованог на друштвеној и државној својини у тржишно - капиталистички систем либералног капитализма представља посебно погодан амбијент за нелегално и коруптивно стицање капитала, на једној страни, и ангажовање илегално стеченог капитала у трансакцијама друштвене у приватну својину (приватизације), како посредством аукцијских и тендерских продаја капитала, тако и куповине хартија од вредности посредством берзе, на другој страни.

Истраживање је обухватитило анализу облика креирања нелегалног новца, богатства и капитала. Такође, у раду су анализирани облици укључивања илегалног капитала у легалне тржишне токове.

У појединим деловима истраживање се фокусира на облике и процесе кумулирања нелегалног новца и капитала у транзиционом периоду у Србији у периоду 1990 – 2014. година. Нелегална кумулација богатства у рукама мањине генерисана је и у условима хиперинфлације, као инфлаторни добици уског круга добитника, који су настајали у трансферима динара у девизе и обрнуто, као и стварање стокова роба купљених по нижим инфлаторним ценама и њихове продаје за девизна средства на паралелном тржишту. Добити и губити који су се генерисали у трговини дефицитарним робама у условима економских санкција и по том основу кумулирање нелегалног новчаног богатства и његовог трансфера из и у Србију посредством пореских рајева, такође представљају облике легализације нелегално стеченог новчаног капитала. У раду је анализирана улога компанија основаних у *off shore* зонама или пореским рајевима.

У истраживању је делимично анализиран утицај нелегално кумулираног богатства на кретања Бруто Домаћег Производа, економске активности, индустријску производњу, трговину, извоз и увоз, као и дефицит у робној размени са иностранством, стање банкарског сектора.

У раду су детаљно анализирани правни аспекти нелегалних трансакција са новцем, законска регулатива, њено конституисање и усавађивање, проблеми ефикасности примене и институционални недостаци у спречавању прања новца и његових економских последица. У раду је посебно анализиран домет утицаја примене Закона о екстрапрофиту који је био донет у Србију са намером да отклони последице нелегалног кумулирања богатства у рукама мањих друштвених група, односно слојева становништва, који су били добитници у хиперинфлацији и корисници ефеката разлика између тржишног и званичног курса динара према „чврстим“ валутама пре свега немачкој марци.

Један сегмент рада се бави институционалним решењима које доноси држава, а које имају за циљ да се спречи прање новца и његов негативни утицај на економски и правни систем.

Посебан аспект анализе у овом раду посвећен је институционалним аспектима и изградњи правне регулативе за спречавање прања новца, који су примењивани и примењују се, како у најразвијенијим земљама света, тако и у земљама у транзицији.

Циљ овог рада је да анализа и утврди законитости које доводе до нелегалног кумулирања новчаног богатства и капитала, као и облика и модела процеса његовог легализовања и тешкоће у економским аспектима откривања нелегалног новца који се посредством домаћих и страних инвеститора и/или инвестиција из пореских рајева појављује као инвестициони капитал у Србији. У раду су анализирана постојећа научна и стручна објашњења публикована како у домаћој тако и у иностранској литератури, са тежиштем на опису теоријско-правног и економског оквира за успостављање правног поредка онемогућавања прво настајања, а потом и легализације новца и капитала чије економско порекло се не може доказати, односно који извориште имају у лепези нелегалних економских и пословних активности. Овај рад поред научног има и посебне друштвене циљеве, а који се могу свести на правно-економске аспекте и последице утицаја прања новца на промене друштвено-економског система и прерасподеле и кумулације

богатства које настаје не као последица економског раста и развоја, већ као последица нелегалних прерасподела новца и капитала. У центру анализе су економско - правни аспекти питања облика нелегалног стицања богатства и токова његове легализације, а самим тим и друштвене верификације његових власника.

Резултат истраживања је једним делом идентификовао негативне емпиријске токове који су последица утицаја нејасних и погрешно постављених норми спречавања нелегалног кумулирања новца и капитала у процесу трансфера друштвене у друге облике својине. Истраживање је показало узрочно-последичну везу између неефикасног правног система и регулативе на једној страни, и раста корупције и криминала као последице друштвеног процеса претварања једних у друге облике својине.

Полазећи од предмета и циља истраживања у овом раду су тестиране следеће опште и појединачне хипотезе:

1. Нелегално стицање и располагање новца и капитала представља широк дијапазон поступака који су се проширили из класично криминалних пословних сфера на подручје финансијских трансакција, утаје пореза, и корупцији подложног коришћења јавних фондова.
2. Раст нелегално кумулираног новчаног богатства посебно се испољава у условима транзиције из једног у други економски систем у овом случају транзиције друштвено правног поретка из социјализма у капитализам.
3. Илегално стицање, располагање и трансфер новчаног капитала у процесу његове легализације може на кратак рок допринети економском расту земље у коју се врши прилив нелегално стеченог капитала на кратак рок. На дуг рок због склоности тог капитала да генерише нов илегални, неопорезован и на незаконит начин стечен капитал утиче на пад економске активности и смањење друштвеног производа.
4. Количина нелегалног капитала који је инвестиран у земљи може се проценити на основу утврђивања дисбаланса улазног и излазног капитала из земље, и његовим упоређивањем са пријављеним приходима и имовином.
5. Правна држава изражава интерес да сузбије операције прања новца ради одржавања финансијске стабилности земље, као део своје монетарне политике.
6. Законска регулатива везана за генерисање и спречавање прања капитала је у транзиционом периоду недовољно развијена и елементе ефикасности испољава тек накнадно у судским процесима доказаних најтежих облика прања новца стеченог из криминалне активности трговине наркотицима.

Поједине хипотезе које су биле постављене у овом истраживању су потврђене у целости. Поједини аспекти постављених хипотеза представљају изазов за будућа истраживања ове сложене проблематике. Сложеност проблема прања новца произилазе из природе предмета истраживања, а које се налази скривено изван уобичајених пословних активности. Једино право поље у коме се пружа простор за истраживање овог феномена је област када нелегално стечени новац покуша, не ретко и успева, да се легализује.

3. Приказ и оцена садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација је структурирана тако да поред резимеа на српском и енглеском језику, уводних и закључних разматрања и прилога, садржи седам поглавља, од којих поједина поглавља садрже и интерпретације примера из праксе. Последње, седмо поглавље, односи се на интерпретацију резултата добијених емпиријским истраживањем. Рад је изложен на 458 страница текста. У прилогу поред прегледа коришћене литературе и цитираних извора, презентира се садржај упитника на основу којих је извршено емпиријско истраживање.

Списак коришћене литературе садржи 266 извора. Литература обухвата књиге и чланке домаћих и страних аутора, који су објављени у домаћим и међународним часописима и зборницима. Литература обухвата и преглед коришћене законске регулативе, као и изворе документације и података који се налазе у специјализованим државним институцијама које прате регистре привредних друштава, регистре процеса приватизације, као и пријављивање и праћење трансфера новчаних средстава посредством финансијских институција у Србији. У прилогу се уз литературу налази и списак коришћене електронске базе података. Рад садржи 9 табела и 62 графикана.

У наставку извештаја следи кратка интерпретација садржаја докторске дисертације по поглављима.

У *првом делу*, који садржи резиме и уводна разматрања, аутор уз систематизацију подручја истраживања уводи нас у кључне аспекте питања везаних за прање новца. Изnoseћи следећи цитат по коме је „прање новца финансијска страна буквално целог криминала“, указује на два кључна аспекта прања новца. Први је да прање новца чини финансијску страну криминала, јер доминантну димензију криминала представља финансијска корист коју актери у процесу криминала имају за основни циљ. Дакле, не постоји криминал ради криминала већ криминал има за циљ стицање економске користи за његове актере. Друга димензија се садржи у тежњи да се криминалом стечена економска корист учини легалном кроз процес укључивања новца, капитала и материјалних добара у легалне економске токове. У овом делу докторског рада изложен је предмет истраживања и презентовани су неки од општих показатеља процеса прања новца и његовог односа према БДП. Надаље, у овом делу рада презентован је категоријални правно-економски апарат којим се користи ова област истраживања. Надаље, у првом поглављу рада су детаљно изложени појмови као и историјат настанка феномена прања новца од двадесетих година прошлог века у Сједињеним Америчким Државама. У раду су презентоване дефиниције прања новца у оквиру међународних конвенција о прању новца и спречавању прања новца у оквиру Бечке конвенције и Конвенције Уједињених нација, (Палермо Конвенције). У раду се надаље показује напредак у прецизирању одредница садржаја појма прања новца у међународним оквирима који служе као оквир за дефинисање националног законодавства у овој области. Рад садржи исцрпан приказ коришћене литературе, односно извора који су послужили за интерпретацију појмова и законске регулативе. Рад даље детаљно обрађује и систематизује фазе којим се врши прање новца. Поред текстуалног описа у раду су

презентирани и графички прикази кључних фаза прања новца са додатним описима облика и техника које се примењују у прању новца. Рад надаље у овом поглављу садржи презентацију пет примера прања новца који уз опис актера и техника садржи и графички сликовит приказ токова и облика прања новца. Комплексност проблема који настају због прања новца у раду изложени су и у оквиру тачака које обрађују опасности које настају по економију услед прања новца, узајамну повезаност прања новца са појединим подручјима сиве економије, као и повезаност прања новца са корупцијом, односа прања новца и финансирања терористичких активности.

Правноинституционални оквир у вези са прањем новца је детаљно изложен у *другом поглављу*. Анализом је обухваћена међународна регулатива у области спречавања прања новца. Уједињене нације су поставиле генерални оквир међународних инструмената за борбу против криминала на глобалном нивоу, са глобалним програмом за борбу против прања новца који подразумева спровођење међународних норми кривичног права и узајамне међународне помоћи. Од међународних норми највећи значај имају норме које се односе на конвенцију УН везану за незаконите радње везане за промет опојних дрога и психотропних супстанци. Незаконит промет опојних дрога представља један од најзначајнијих чинилаца који утиче на генерисање незаконитог новца који на глобалном нивоу тражи простор за легализацију кроз улагања у економске и финансијске токове капитала. Промет наркотика на глобалном нивоу постаје транснационални феномен повезивања произвођача, прометника и потрошача са развијеним каналима дистрибуције и илегалне продаје. Услед тога настала је и потреба да се на међународном нивоу дефинише и усвоји конвенција УН против транснационалног организованог криминала. Од посебног међународног значаја су конвенције које се односе на забрану финансирања тероризма и конвенција УН против корупције. Поред међународних, интернационалних и националних државних институција за борбу против прања новца, финансирања тероризма и корупције, у раду су анализирани и аспекти организовања невладиних група које се као, међународне невладине организације окупљају у борби против прања новца, трговине наркотицима и финансирања тероризма. У раду је као један од облика таквог међународног организовања наведена међународна организација у облику „групе за финансијске акције.“ Поред глобалних организација у креирању нормативе, препорука и праксе у вези са прањем новца и финансирањем тероризма, учествују и регионалне групације земаља. У раду су детаљно изложени аспекти регулативе која се примењује у оквиру ЕУ и Савета Европе са детаљним прегледом одредби три Директиве ЕУ. На крају овог поглавља рад садржи темељит преглед домаће регулативе везане за питања прања новца и спречавања криминалних радњи усмерених на легализацију незаконито стечених новчаних средстава и капитала. Рад у овом поглављу садржи и статистички преглед података о пријављеним и процесуираним случајевима прања новца у Републици Србији за период 2009-2011. година. На крају овог поглавља изложена је улога коју у спречавању прања новца има Влада Републике Србије, посредством Министарства финансија.

У раду су темељито изложени сви кључни аспекти међународне и националне регулативе у вези са илегалним финансијским операцијама, прањем новца и финансирањем тероризма.

У трећем поглављу, су обрађена питања везана за облике трансфера капитала, посебно са аспекта специфичних токова трансфера који су настали у Србији током деведесетих година прошлог века и у првој деценији овог века. Од специфичних трансфера капитала у Србији у раду су обрађени, а у појединим случајевима и шематски приказани одливи капитала услед хиперинфлације и одливи који су настали у нерегуларним условима међународних санкција. Посебно су карактеристични услови хиперинфлације, примарне емисије новца, коришћења привилегија у добијању извозно-увозних квота и коришћење повољних позиција уских привилегованих друштвених група, које су нестандартне друштвене околности искористиле да изврше прво финансијску, а потом и у реалном сектору, прераспodelу друштвеног богатства. Формирања предузећа са домаћим капиталом у пореским рајевима односно *off shore* зонама су облици легализације сивих финансијских токова. Капитал који има домицилно порекло из пореских рајева се појављује делом и као страно директно улагање, које је само формално страно, а заправо је под контролом домицилних лица. Ови облици трансфера се такође могу сврстати у форме прања новца.

У четвртном поглављу, анализирају се аспекти утицаја глобализације финансијских и економских токова на одливе и приливе капитала и могућности које глобализација пружа за легализацију нелегално стеченог капитала, посебно кроз токове страних директних инвестиција (СДИ). У раду су презентовани и анализирају подаци о приливу и одливу страних инвестиција у Србију у периоду 2006-2013. година, посебно са становишта подручја из којих дотичу директне стране инвестиције, а која се означавају као порески рајеви и *off shore* зоне. У раду је посебно анализиран и подацима поткрепљен процес својинске трансформације у Србији и велике могућности који је процес приватизације пружио нелегално стеченом капиталу да се легализује кроз куповину друштвених и државних предузећа. У овом поглављу анализирана је и улога банкарског сектора у процесу прилива и одлива, односно трансфера новца и капитала. Закључак који се може извести на основу изведене анализе упућује на то да је процес транзиције у Србији у чијем основу се налази приватизација, више служио за легализацију новца и капитала без порекла, него што је требало да обезбеди функцију економског развоја раста.

У петом поглављу, је изведена анализа механизма који су развијени за спречавање прања новца у развијеним земљама и у земљама у транзицији. У раду су на систематичан и прегледан начин описани механизми спречавања прања новца у САД, Европској Унији на нивоу препорука уније, али и посебно у појединим земљама Уније, као што су Немачка, Луксембург, Грчка и Италија. Посебан квалитет овог поглавља садржан је у томе што је изложена компаративна анализа стратегије у спречавању прања новца које примењују транзиционе земље као што су бивше земље Совјетског Савеза и новонастале земље које су се појавиле распадом претходне социјалистичке Југославије (Хрватска, Босна и Херцеговина и Црна Гора). У оквиру овог поглавља детаљно су описани механизми прања новца у Србији са сликовитим приказима шема токова прања новца. Механизми транзиционих сивих токова су анализирају и уопштени на бази емпиријске анализе случајева које је аутор детаљно истраживао и извео неопходна

уопштавања са идентификацијом кључних законitosti. У овом поглављу аутор излаже вредан пример студије случаја у коме су актери домаћи реални сектор, банкарски сектор, „стране“ компаније, па и задуживање државног буџета као коначног субјекта који плаћа трошкове извлачења новчаних средстава, односно капитала из Србије у иностранство. Аутор је овде реалистично описао механизам прања новца. Свакако у анализу су уведена апстрактна имена назива предузећа, актера и новчаних износа. Рад садржи и детаљну анализу случајева приватизације великих друштвених предузећа у Србији од стране појединих „анонимних“ физичких лица, која су била потпуно пословно непозната у предтранзиционом периоду, а која не могу чак ни у најповршнијој контроли доказати порекло огромних сума новца са којима су располагали у куповини друштвених предузећа. Каснији судски процеси су дали одговор на само нека од појединачних питања порекла новца. Радило се у појединим случајевима о агентима „бизниса“ прања новца стеченог из трговине наркотицима. У раду је поред приватизације као простора за легализацију нелегалног новца у Србији, анализиран и феномен инвестирања у грађевински сектор привреде Србије у време бума градње и цена новоградње у великим гадовима Србије, посебно у Београду. Аутор је темељитом анализом података о инвестирању у изградњу станова и пословног простора показао несклад односа физичког обима градње и инвестиција у периоду 2003-2012. године у Србији. Подстицај за транзициону нелегалну прераспodelу богатства у Србији, пружила је и економска политика државе, која није установила прецизне процедуре контроле новчаних токова. Поред тог недостатка, држава је флексибилном, па и селективном пореском политиком утицала на стварање амбијента за нелегалне новчане токове. Аргументација за ову тврдњу се налази у подацима, које аутор излаже у раду, а који се односе на гомилање великих сума неплаћених и ненаплативих пореза према „одабраним“ компанијама, чији власници су често „анонимни“ и располажу великим сумама новчаних средстава на рачунима у иностранству. На крају овог поглавља аутор систематизује секторску типологију облика прања новца у Србији. И у овом делу рада аутор излаже неколико вредних студија случаја: у банкарском сектору; у мењачким пословима; у адвокатским пословима; у сектору рачуноводства и ревизије; на тржишту капитала; у сектору осигурања; у сектору некретнина, који сликовито показују стандардне форме механизме и законитости прања новца које су развијене у Србији. Аутор у раду посвећује посебан одељак анализи неуспешне примене законске регулативе која је донета 2001. године, а која се односила на покушај одузимања екстрапрофита који су појединци и њихове компаније стекле у периоду хиперинфлације у време економских санкција од 1991. до 2000. године.

Шесто поглавље рада се бави питањима односа утицаја прилива и одлива иностраног капитала на бруто домаћи производ. Аутор у анализи прави разлику утицаја прилива страног капитала на БДП у случајевима када се ради о легалним капиталним трансферима у односу на ризичне токове капитала који порекло имају у нелегалним трансакцијама. Аутор презентује податке о приливу страних директних инвестиција у Србију у периоду 2001-2013. године и њихову корелацију са кретањем БДП. Када се ради о прању новца кроз облике прилива СДИ, аутор изводи закључак да такав прилив може имати краткорочно позитиван утицај на раст БДП, а да дугорочно има негативан

рајан утицај, јер прљави капитал има тенденцију да нелегално послује, па самим тим врши и негативан дугорочан утицај на економски раст и развој земље у коју је инвестиран.

У последњем седмом поглављу, презентирани су резултати спроведеног емпиријског истраживања. У припреми истраживања које је обављено уз примену технике анонимног попуњавања упитника, постављене су полазне хипотезе и установљен је узорак за истраживање. Узорак је био релативно скроман и обухватао је искључиво институције које се баве прањем новца или су везане за токове прања новца. Резултати истраживања су обрађени уз одговарајућу софтверску подршку, а потом је извршена анализа, односно дискусија добијених резултата. Резултати добијени анкетирањем су текстуално описани и графички прегледно и темељито приказани.

У закључном делу рада су изложени кључни резултати до којих је аутор дошао у истраживању ове комплексне и изузетно сложене материје.

4. Методе истраживања

У реализацији истраживања, провери и доказивању постављених хипотеза, извођењу закључака примењени су општи и посебни научни методи и технике истраживања. Током истраживања примењени су научни методи, теоријски и методолошки принципи који су успостављени и примењују се шире у друштвеним и посебно у економским наукама. У истраживању су примењени специфични методолошки поступци за потребе економске анализе и анализе садржаја, као и технике анкетирања и интервјуа који су обављени у припреми садржаја за спровођење анкете циљаних испитаника.

За проучавање историјата, правне регулативе и спречавања појавних облика феномена прања новца примењени су одговарајући методи и поступци квантитативне и квалитативне анализе садржаја, синтезе појавних облика и процеса, као и законитости које се испољавају у нелегалним трансферима новца и облицима његовог инкорпорирања у легалне послове реалног сектора и финансијских активности. Применом одговарајућих методолошких поступака анализе садржаја изложена је анализа настанка облика нелегалних трансакција новца и капитала, као и облика и граница у којима се врше трансфери са циљем легализације новца и капитала. Применом компаративних метода анализе садржаја у раду је презентирана еволуција правних регулативе на националном и међународном плану која се однос на спречавање прања новца.

За потребе истраживања примењена је техника анкетирања са упитником. Садржај анкетног упитника је дефинисан на бази анализе садржаја и емпиријских показатеља који се односе на откривене случајеве прања новца, као и на бази анализе институција које се баве спречавањем прања новца у Србији. Анкетом су обухваћене институције односно лица у тим институцијама која су задужена за детектовање облика и спречавање прања новца у Републици Србији. Специфичност предмета истраживања

омогућавала да се анкетом обухвате лица која су сами актери токова прања новца, а на која је примењен законом дефинисан поступак који се спроводи у сузвјању прања новца. Анкетом добијени резултати су обрађени у СПСС софтверу и детаљно интерпретирани.

Анализом садржаја, пре свега финансијских података и података о токовима инвестирања у приватизацију, као и поједине привредне гране у Србији, пре свега, у област грађевинарства у раду се дошло до релевантних закључака везаних за магловите токове легализације, нелегално стечене имовине.

У истраживању је примењен метод анализе садржаја, као и података о генерисању различитих облика нелегалног новца и капитала, као и законске регулативе и подзаконских аката који представљају правну регулативу за спречавање прања новца уопште и у условима спровођења транзиције. Поред анализе садржаја извршена је и синтеза резултата, а примењене су и методе апстракције и конкретизације процеса корупције, криминалног стицања новца посебно у условима транзиције и приватизације. У истраживању је примењен и метод дедуктивног и индуктивног закључивања, анализе посебних случајева прања новца који карактеришу примере негативних последица промене економског и правног поретка, који се одвијао кроз процес транзиције, приватизације, либерализације и дерегулације.

Методом компаративне анализе обезбеђено је сагледавање сличности и разлика између појединих законских решења која се односе на спречавање прања новца, а што је омогућило извођење закључака у вези са законским решењима која се односе на нелегалне трансакције са финансијском активом. На основу анализом добијених резултата конституисани су табеларни и графички прикази резултата који показују динамику кретања у временском хоризонту, који је овим истраживањем био обухваћен.

У раду су примењене индуктивно-дедуктивне методе. Дедуктивни метод је коришћен у циљу добијања одговора везаних за опште токове нелегалних трансакција новца и токова тежњи његове легализације. Индуктивне методе су коришћене у завршној фази истраживања са циљем да се изведу закључци.

У реализацији истраживања, у делу који се односи на обраде података, посебан акценат је стављен на примену статистичких метода извођења модуса, просека, процентуалног рачуна на основу података добијених из анкете о случајевима прања новца, страних улагања која долазе из пореских рајева, пројекције прихода које се остварују од нелегалних трансакција. У раду су у појединим поглављима интерпретиране студије случаја, односно извршена дескрипција појединих примера прања новца.

5. Остварени резултати и научни допринос

Научни допринос ове дисертације проистиче из изложених резултата који су приказани у овом раду и могу се дефинисати у следећем:

Систематизовани су и изложени кључни аспекти међународне регулативе везане за нелегално стицање новца и капитала путем трговине наркотицима, оружјем и другим врстама криминала, као и спречавање прања новца;

Научна анализа регулативе и појавних облика нелегалних токова стицања финансијске и друге имовине у развијеним земљама, посебно САД и ЕУ као и у државама које су биле и сада су изложене процесу транзиције из социјалистичког друштвено економског система у тржишну привреду. У оквиру овог процеса законито се појављује већи интензитет корупције и криминалног стицања и прерасподеле богатства са негативним утицајима на економски раст и развој;

Посебан допринос рада се налази у систематизацији и идентификацији законитости појавних облика нелегалног стицања новца и капитала у транзиционом периоду у Србији. На основу изложених резултата у овом раду могу се креирати ефикасније норме и извршити побољшање законске регулативе као и побољшање у вођењу економске политике са циљем да се умање могућности нелегалног прлива и одлива капитала у економски систем Србије;

У раду је изложена, теоријски и емпиријски утемељена критика разумевања страних директних инвестиција као фактора економског раста и развоја. У раду је показан амбивалентан утицај дела прилива или одлива страног капитала на економски раст. Ради се о приливима лутајућег шпекулативног капитала, који своје порекло има у криминалним радњама, најчешће новцу стеченом трговином наркотицима или новцу који је настао из великих пореских утаја.

У раду су изложени и налази везани за неуспехе у отклањању историјских токова нелегалне прерасподеле богатства кроз опорезивање екстрапрофита и неефикасности у појединим сегментима селективне примене пореске политике у Србији.

У раду је отворен низ питања везаних за однос прања новца, нелегалних трансакција, сумњивих страних директних инвестиција чије је порекло у избегавању пореза или у трговини наркотицима и утицај тог капитала на кретање БДП. Теоријска и емпиријска анализа ових односа остаје и даље отворена за додатна истраживања и теоријска уопштавања.

У раду су изложени различити модели и примери студија случаја и уопштавања примера из праксе који су везани за нелегалне новчане трансакције и идентификована палета субјеката потенцијалних и стварних учесника у процесима стицања и легализације незаконито стечених новчаних средстава, имовине капитала.

Ова докторска дисертација представља значајан теоријско-методолошки, па и аналитичко-емпиријски допринос систематизацији сложених правно-економских аспеката који настају у феноменима прања новца.

6. Закључак и предлог

Имајући у виду општу оцену рада, остварене резултате и научни допринос докторске дисертације, Комисија констатује да је докторска дисертација мр Слободана Радоњића урађена у складу са одобреном пријавом и да задовољава основне стандарде за израду докторске дисертације. Сагласно томе, Комисија предлаже Научно-наставном већу Београдске банкарске академије – Факултета за банкарство, осигурање и финансије, као и Сенату Универзитета Унион, да кандидату **мр Слободану Радоњићу**, магистру економских наука, одобри одбрану докторске дисертације под називом: „**Укључивање нелегално стечене имовине у легалне токове и њен утицај на економски развој и прерасподелу друштвеног богатства**“.

У Београду, 5. маја 2015. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Милан Стаматовић

Проф. др Божо Драшковић

Др Предраг Дедеић, ванредни професор

